

УДК 08.35.7

С. В. Виткалов

**НАУКА ЯК КОМПОНЕНТ КУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СУЧАСНИХ
УМОВАХ: ЗА МАТЕРІАЛАМИ XII МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ У М. РІВНЕ**

Розглядається важливість і стан організації наукової діяльності в умовах сучасної України на прикладі поведеної 10-11 листопада в м. Рівне міжнародної науково-практичної конференції «Культурний вектор розвитку України початку XXI століття: реалії та перспективи». Аналізується склад учасників і тематичний ряд їх виступів. Наголошено на ефективності спільного пошуку у розв'язанні культурно-мистецької проблематики науковцями-представниками ВНЗ різних рівнів.

Ключові слова: наукова діяльність, міжнародна науково-практична конференція, Україна, культурно-мистецька, освітня і дозвілєва сфери.

Науковий пошук завжди був не лише окрасою будь-якої діяльності людини, але й свідченням відповідного її кваліфікаційного рівня, оскільки саме цей вид людської життєдіяльності є характерною ознакою того, що особа має певні знання, опанувала відповідні навички пошуку матеріалу та має непереборне бажання змін. І його активність та інтенсивність засвідчує також ті акценти, які розставляє суспільство під час планування свого подальшого розвитку. Підтвердженням цього є факт активізації наукового пошуку в українських ВНЗ (достатньо переглянути, приміром, тематичний ряд наукових конференцій Національного університету ім. Т. Шевченка (Київ), ХНУ ім. В. Каразіна, Маріупольського державного університету, Київського університету культури і мистецтв, Інституту культурології НАМУ чи НАКККіМ), що попри відсутність фактичного фінансування науки, продовжує давати оригінальні знахідки у цій царині та демонструє широку зацікавленість науковців розробкою наукових проблем. Він засвідчує і бажання до активного спілкування, базованого на обговоренні конкретних наукових проблем, що можливо під час проведення різноманітних науково-практичних конференцій.

Метою статті є побіжний аналіз представницького складу, що взяв участь у роботі XII міжнародної науково-практичної конференції, проведеної на базі кафедри культурології і музеєзнавства, та тематичного ряду виступів її учасників.

Отже, проведення на базі кафедри культурології і музеєзнавства РДГУ чергової, XII міжнародної науково-практичної конференції «Культурний вектор розвитку України початку XXI століття: реалії і перспективи» [1] і є переконливим свідченням здорового розвитку українського соціуму, його бажання, попри усі економічні, політичні та інші негаразди, намагатися продовжувати формувати у собі стійке бажання здійснювати пошук нових знань, шукати нові шляхи свого духовного розвитку, пам'ятати історію і не робити помилок, які цей розвиток значною мірою загальмували, або унеможливили реалізацію відповідних духовних інтенцій.

У підтвердження наведемо декілька переконливих аргументів: на анонсований захід подали заявки 425 дослідників із 88 науково-дослідних, навчально-освітніх структур, зокрема й 68 ВНЗ різних рівнів акредитації (з яких 25 мають статус національних), чималої кількості експериментальних закладів, що традиційно знаходяться на вістрі пошуку нових форм художньої діяльності з молоддю, у т.ч. і з дітьми. Є серед них і корифеї вітчизняної науки, що сформувалися понад століття тому,

а є й молоді, що лише починають свою презентацію на культурній мапі сучасної України. У цьому зв'язку потрібно назвати Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Рильського (НАНУ), Інститут культурології та Інститут проблем сучасного мистецтва Національної академії мистецтв України, а також низку науково-дослідних структур НАПН України в особі Інституту проблем виховання та Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих тощо, в яких проходять своє наукове становлення і представники окремих кафедр РДГУ та названих вище ВНЗ, переносючи свій науковий пошук, сформований під керівництвом відомих науковців, у студентські аудиторії.

Назвемо, до прикладу, в ряду потужних науково-освітніх організацій сучасної країни Національну академію музичного мистецтва України ім. П. Чайковського, Львівську національну музичну академію ім. М. Лисенка, Одеську національну музичну академію ім. А. Нежданової, Київську муніципальну академію естрадно-цирквого мистецтва та Київський інститут музики ім. Р. Глієра, які завжди тримали перед у підготовці високоякісних фахівців у сфері музичного мистецтва не лише в Україні, а й мали представників з іноземних музичних факультетів, які згодом передавали набуті в Україні навички високого художнього вишколу у своє культурне середовище, формували покоління митців-виконавців та мистецтвознавців для своїх національних спільнот.

У цьому ряду знаходяться і Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури, Державний інститут декоративно-прикладного мистецтва і дизайну ім. М. Бойчука (Київ), Львівська національна академія мистецтв, Придніпровська державна академія будівництва та архітектури та ін., а також Національний університет театру, кіно і телебачення ім. І. Карпенка-Карого, які мають славу історію, сформовану блискучими професорами та випускниками, які засвідчили наявність національних мистецьких шкіл в Україні оригінальними художніми зразками на сценах оперних театрів світу та й створенні самих цих театрів, кінофільмами, яскравими зразками архітектурних споруд, упровадження у міське середовище та міцне затвердження у ньому численних зразків ландшафтного дизайну, як і дизайну вітчизняного одягу, втіленого у безлічі міжнародних експонувань, що змусили світову мистецьку спільноту згадувати про Україну. І цей ряд яскравих ВНЗ, представники яких стали учасниками згаданої вище науково-практичної конференції, можна продовжувати.

Не менш оригінальний освітянський, як і науковий досвід, репрезентували представники класичних ВНЗ нашої країни, якими, поза сумнівом, є Національний університет «Львівська політехніка», Національний педагогічний університет ім. М. Драгоманова, Полтавський національний педагогічний університет ім. В. Короленка, Ніжинський державний університет ім. М. Гоголя, Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича, Миколаївський національний університет ім. В. Сухомлинського, Дрогобицький (ім. І. Франка), Мелітопольський, Житомирський (ім. І. Франка) та ін. ВНЗ країни, представникам яких що сказати в обговоренні актуальних проблем сучасної культурної практики.

Не можна обійти увагою у цей складний час і представників українських ВНЗ, які в силу обставин знаходяться поза межами впливу держави, або розташовані в районах бойових дій, де не лише вести науковий пошук, але й жити є досить складно. Згадаю у цьому зв'язку представників Кримського інженерно-педагогічного університету та Кримського факультету культури і мистецтв КНУКіМ, Донецької музичної академії ім. С. Прокоф'єва, Маріупольського державного університету, які не лише надіслали заявки на участь у нашому заході, але й надіслали свої наукові розвідки до наукових

збірників кафедри культурології і музеєзнавства, на базі якої й організовано цей захід.

Традиційно поважну групу серед ВНЗ України, що є учасниками наших заходів, складають представники гуманітарно-мистецької сфери мережі національних технічних університетів, розташованих у Вінниці, Одесі, Луцьку, Львові, зокрема й Національний Лісотехнічний університет, де чимало років формується потужний осередок не лише профільних фахівців, але й мистецтвознавців, які з успіхом реалізують себе у численних мистецьких бієнале, або інших мистецьких експонуваннях, у тому числі і в нашому місті. Адже саме їх дослідники вже чимало років успішно репрезентують культурно-мистецькі здобутки своїх регіонів у наших наукових збірниках, беручи участь і в обговоренні нагальних проблем культурно-мистецького життя України під час подібних наукових конференцій.

Цікавим видається й науковий доробок та дослідницькі методики співробітників нової мережі ВНЗ, що сформувалася або трансформувалася в країні, оперативно реагуючи на запит сучасного життя. Йдеться про Львівський державний університет телекомунікації, Львівський державний університет внутрішніх справ, Університет митної справи та фінансів (м. Дніпро), Міжнародний гуманітарний університет (м. Одеса) та ін., а також Миколаївська спеціалізована школа «Академія дитячої творчості», що входить у коло наукових інтересів НАПН України, академічний склад якої є координатором численних художніх експериментів розвитку дитини та організації низки Літніх Шкіл педагогічної майстерності (спільно з представниками цієї організації) для керівників художніх колективів, які проводяться спільно з представниками української академічної спільноти та профільних академії колишніх республік СРСР – Молдови, прибалтійських країн та окремих науково-дослідних установ Татарстану, В'єтнаму, Російської Федерації тощо.

Для професорсько-викладацького та студентського складу РДГУ, а надто – художніх кафедри університету, важливим є також спілкування з представниками українських культурологічних закладів, які за системою організації навчального процесу та наукового пошуку є близькими, оскільки ознайомлення з їх тематичним рядом, як і системою наукового пошуку, втіленого у наступних публікаціях, викликають особливий інтерес у рівненських молодих дослідників. Йдеться про представників Харківської державної академії культури, Київського національного університету культури і мистецтв, Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв, а також Дніпропетровського і Миколаївського інститутів післядипломної педагогічної освіти, що брали участь у заході.

Західна Україна, як відомо, є скарбницею унікальних культурно-мистецьких зібрань, зосереджених у музейних, архівних установах, національних історико-культурних і меморіальних заповідниках та інших центрах, де подібні речі концентруються упродовж сотень років і так само детально вивчаються. Адже ці заповідники сформовані на підставі реконструйованих колишніх резиденцій, місць колишньої військової протистоянь, де не лише архітектурний стиль нагадує про минулу славу, втілену у писемній, архітектурній, образотворчій чи іншій художній формі, але й сам дух установи чи її прилеглої території зберігає в собі все те, що можна вкласти в емний термін «національна історико-культурна спадщина».

На цей раз представники Національного історико-меморіального заповідника «Поле Берестецької битви», Кременецько-Почаївського державного історико-архітектурного заповідника, Культурно-археологічного центру «Пересопниця» та Сарненського історико-етнографічного музею спробували підняти завісу над складними сторінками нашої історії. Адже і «Козацькі могили» у с. Пляшева, як і унікальні речі, зокрема колекція із майже 100 Біблій мовами народів світу, зібрана у

Пересопниці, та ще безлічі надзвичайних речей, віднайдених на цій території, не кажучи вже про унікальну колекцію національного регіонального вбрання, зібраного на Волинському Поліссі, варті уваги не лише широкого загалу, а й можуть зацікавити представників світової науки.

Також постійно у наших заходах беруть участь і представники іноземної наукової спільноти. Сьогодні – це представники з Китаю (провінція Сичуань), Німеччини (м. Мюнхен та м. Байройт), Білорусії (м. Мінськ), Російської Федерації (м. Москва, Орел та Красноярськ), а також представники Вірменського товариства культурних зв'язків з Україною. Вони так само традиційно, по завершенню заходу надсилають власні наукові розвідки, за якими можна не лише прослідкувати систему організації наукової діяльності в цих країнах, проблематику наукового пошуку, але й звернути увагу на мовно-діалектний чинник висловлення авторської думки, джерельну базу тощо.

Відмінною рисою цього річного заходу є й те, що в ньому брали участь (безпосередню чи надіславши відповідні матеріали до наукових збірників) представники середньої спеціальної освітньої ланки (10 закладів), що надзвичайно важливо, адже засвідчує широкі форми сучасної співпраці ВНЗ III-IV рівнів акредитації, де з організацією наукової діяльності немає особливих проблем і вона є важливою складовою навчального процесу, та закладів I-II рівнів акредитації, де науковий пошук використовується поодиноким. Утім, серед тих, хто постійно бере участь у наших науково-практичних конференціях, це питання також остаточно розв'язане і особливих проблем у його подальшій організації не виникає. Та й викладацький склад колишніх училищ і коледжів, як правило, складає основний контингент магістратури та аспірантури українських ВНЗ. Причому в його кращій якості, оскільки має достатній практичний досвід для розгортання широких досліджень не лише у рамках спеціальності 13.00.04 – «Теорія та методика професійної освіти», але й для поки що нових для них спеціальностей напряму 26.00.01 – «Теорія та історія культури». А благодатний історичний чи загалом практичний матеріал їм надає наша національна культурна спадщина, що зберігається у вже згаданих музейних і архівних установах регіону.

Сюди ж слід зарахувати і представників регіонального шкільництва, репрезентованого на конференції вчителями загальноосвітніх шкіл (13 закладів). Частина цих ЗОШ розташована в унікальному етнографічному регіоні, де ще зберігаються традиції високої художньої практики та звичаєвої культури, зокрема «серпанкового» ткацтва, функціонують відповідні музеї, проводяться численні майстер-класи з різних видів народного рукомета (с. Крупове, Орв'яниця – Дубровицького району Рівненщини), або існують оригінальні художні зібрання меморіального характеру, як це наявне, приміром, в НВК «Асканья-Нова-Гімназія», загальноосвітній школі м. Красноярська (РФ) чи Заболотській ЗОШ I-II ступенів Рокитнівщини, що на Рівненщині. Це можна сказати і про організаційно-творчу діяльність Богуславської (Київська обл.) чи Рівненської художніх шкіл, чії представники також брали участь у згаданій міжнародній науково-практичній конференції. А Миколаївська спеціалізована школа «Академія дитячої творчості», на базі якої сформувався муніципальний Академічний коледж, вже давно стала притягальним центром для дітей зі всього світу, оскільки 19 міжнародних фестивалів дитячої творчості «Золотий лелека», проведених на узбережжі Чорного моря, не лише переконали освітянську спільноту в ефективності творчого експерименту, організованого понад 20 років тому НАПН України стосовно позашкільної роботи з дітьми, базованій на художньому чинникові, але й сформували стійку мотивацію у батьківському середовищі півдня України стосовно обов'язкової участі дітей у

різноманітних формах художньої діяльності, яка, поза сумнівом, сформує у них значно краще ставлення не лише до навчання, майбутньої професійної самореалізації, але й до держави загалом. Вона сформує повноцінних, патріотично налаштованих громадян, здатних підняти країну. А згаданий вище коледж поступово починає продукувати якісних фахівців, здатних ці традиції зберегти і примножити.

І виступи на пленарному засіданні представників органів державної влади – начальників обласних профільних управлінь культури і туризму, освіти і науки, молоді і спорту підтвердив щире бажання місцевої влади підтримувати усі починання науковців, а виступ начальника управління культури і туризму Рівненського міськвиконкому Т. Максименка, який не лише окреслив потенціал міста і програму культурно-мистецьких його заходів на найближчу перспективу, але й акцентував увагу на вже розпочатій культурній діяльності, вніс чимало сенсаційних аспектів, адже наголошувалося, що вже проведені на території м. Рівне археологічні розкопки і їх ідентифікація значно розширюють історичні межі часу перших поселень на цій території і «зупиняються» на межі 17 тис. років до н. е.

Одним словом, проведений захід вкотре стимулював науковий потенціал професорсько-викладацького, докторантського, аспірантського і магістрантського складу багатьох ВНЗ та науково-дослідних установ, чії учасники взяли участь у цьому науковому зібранні.

Таким чином, навіть побіжно проаналізований тематичний ряд представників наукових і освітніх установ та організацій, що надіслали свої заявки до оргкомітету XII міжнародної науково-практичної конференції «Культурний вектор розвитку України початку XXI століття: реалії і перспективи» м. Рівне, або взяли безпосередню участь у цьому заході та його представництво засвідчило бажання наукової громадськості України й надалі продовжувати власну творчу самореалізацію, попри чергові негаразди в країні, обумовлені відсутністю чіткої програми виходу країни з кризи та глобалізаційними викликами, на які потрібно шукати відповіді.

Список використаної літератури

1. Культурний вектор розвитку України початку XXI століття: реалії і перспективи : програма XII міжнар. наук.-практ. конф., м. Рівне, 10-11 листоп. 2016 р. / укл. : С.В. Виткалов, В.Г. Виткалов. – Рівне : РДГУ, 2016. – 35 с. ; *Kulturnyi vektor rozvytku Ukrainy pochatku KhKhI stolittia: realii i perspektyvy : prohrama KhII mizhnar. nauk.-prakt. konf., m. Rivne, 10-11 lystop. 2016 r. / ukl. : S.V. Vytkafov, V.H. Vytkafov. – Rivne : RDHU, 2016. – 35 s.*

Стаття надійшла до редакції 17.10.2016

S. Vitkalov

SCIENCE AS A COMPONENT OF CULTURAL ACTIVITIES IN MODERN CONDITIONS: BASED XII INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE IN RIVNE CITY

Considered the importance and condition of the organization of scientific activity in modern Ukraine. Attention is focused on research activities on an example of international scientific conference on "Cultural vector of Ukraine XXI Century: Realities and Perspectives", held November 10-11 at the Department of Cultural Studies and Museology Rivne State Humanitarian University.

Analyzes the composition of its participants and thematic series of speeches in the light of their messages sent to the Organizing Committee.

Considered the effectiveness of such events for guests and conference organizers, was revealed the impact of scientific search and results of its publication for student academic environment of modern higher education establishments.

Analyzed the cultural potential of certain institutions of culture and art of the western region and the attention is focused on the activities organized there, in the light of performances of scientific presentations organizers of the international event in order to raise interest of the scientific community Ukraine to such issues.

The article deals with directions of scientific search of foreign researchers, who for several years participating in such events, organized by the Department of Culture and Museology. Attention is paid to the widespread use of materials of archives and source base in general in articles that have been sent, for reliability of scientific search.

Emphasized the cultural potential of Rivne, which was discussed in the speech of the head of the Department of Culture and Tourism of the city, and attention is focused on possible promising types of cultural activities related to changes in current approaches to the ability to present each region not only in the local media but also create appropriate "cultural map" of Ukraine with a wide representation of tourist attractions.

Trends are identified also in the organization of scientific search in Ukraine on the examples of the theme of performances of the participants this event, which were received.

Emphasized the effectiveness of joint scientific search of investigators in solving the issues of cultural and artistic problematics by academics - university representatives of different levels of accreditation. Attention is focused to the need to involve representatives of scientific research institutions of culture and art of middle management because there are many in their activities such which will be have a mutual interest. And such contacts will create an effective tandem in modern scientific high school of Ukraine and will help to young researchers in the terms of secondary special institutions to join in research activities.

Keywords: *scientific activity, international scientific conference, Ukraine, cultural and art, educational and leisure spheres.*

УДК 008:316.7:130.2(477)

С. А. Думасенко, А. О. Копилова

ПИТАННЯ СВОБОДИ ТВОРЧОСТІ У СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ ХУДОЖНЬО-КОМУНІКАЦІЙНОМУ ПРОСТОРИ

Розглядаються питання свободи творчості та проявів цензури у сучасному українському художньо-комунікаційному просторі з правової та філософсько-культурологічної позиції. Проблему досліджено на конкретних прикладах, що мали місце у вітчизняній культурі. Проаналізовано і визначено випадки, коли обмеження права на свободу творчості та застосування цензури є доречними, незважаючи на законодавчі гарантії держави щодо прав і свобод громадян у творчій діяльності.

Ключові слова: *свобода творчості, цензура, художній твір, право, мораль.*

Права, свободи та обов'язки громадян визнаються та гарантуються державою, Конституцією і законодавством України. Одним з ключових ціннісних орієнтирів демократичного суспільства є питання свободи творчості. «В умовах інформаційного суспільства, – наголошує Н. Бочарова, – свобода творчості закріплюється як найважливіша конституційна цінність. Свобода творчості – це те право, без реалізації